

«فضا» جایی برای اعمال قدرت / پیشرفت چشمگیر ایران در صنعت هوافضا

صنعت هوا فضا از زمینه های استراتژیک برای هر کشور محسوب می شود و رشد و پیشرفت در آن منطقه عمل کشورها را در صحنه های بین المللی گسترش می دهد.

به گزارش خبرنگار گروه علم و فناوری ایسکانیوز، بعد از شروع به پیشرفت تکنولوژی و دستیابی به امکاناتی که انسان را قادر به گذشتن از مکان و جو زمین کرد، فضا و جو ماورا به یکی از مسائل کشورهای ابر قدرت تبدیل شد. قرن بیست و یکم قرنی است که انقلاب تکنولوژیکی و اطلاعاتی صحنه قدرت نمایی کشورها را تغییر داده است.

کشورهای قدرتمند دیگر برای سلطه بیشتر بر جهان به فکر قدرت سخت و نظامی نیستند. تغییر گفتمان از قدرت سخت به قدرت نرم، تغییری است که یکی از زمینه های به وقوع پیوستن آن صنعت فضایی است. این صنعت نیز مثل تمام وجوه قدرت سازی برای یک کشور صحنه رقابت و کشمکش بین فعالان این حوزه است. در زمینه رقابت بر سرفضا کشورهای آمریکا و روسیه از پیشینه طولانی برخوردار هستند، درست زمانی که در سال ۱۹۵۷ روسیه (در زمان شوروی سابق) توانست ماهواره اسپوتنیک را به فضا پرتاب کند. چین، اتحادیه اروپا و ژاپن از دیگر کشورهایی هستند که در این زمینه در چند سال گذشته به موفقیت های زیادی دست پیدا کرده اند.

ماهواره های تعیین موقعیت و ناوبری (جی پی اس)، ماهواره های مخابراتی، نظامی و سنجش از راه دور از جمله ماهواره هایی هستند که در این صحنه فضایی زمینه قدرت را فراهم می کنند. برای فهم تاثیرگذاری این ماهواره ها می توان گفت که رقابت نظامی و تسلیحاتی که بین دو بلوک غرب و شرق بعد از جنگ جهانی دوم شکل گرفت، یکی از انگیزه های بود که ماهواره های نظامی به وجود آمدند.

بسیاری از ماهواره ها که در فضا در حال چرخیدن اند، ماهواره نظامی و جاسوسی هستند که قدرت زیادی در گرفتن تصاویر و عکس های دقیق و پیشرفته از سطح زمین دارند و همچنین قدرت تشخیص بالایی که در این ماهواره ها وجود دارد می تواند نقش مهم و حیاتی در سیستم های دفاعی و موشکی ایفا کنند. در حال حاضر تنها سامانه موقعیت یاب جهانی (جی پی اس) تمام فعال متعلق به آمریکا است که در آن ۲۴ ماهواره فعال به علاوه شش ماهواره یدکی در مدار میانی و در ارتفاع ۲۰۲۰۰ کیلومتری زمین پیوسته سیگنال های میکروویو دقیق را به زمین ارسال کرده و دستگاه های گیرنده و کاربران زمینی را قادر به تعیین موقعیت خود می نمایند.

دیگر کشور ها نظیر روسیه، چین و اتحادیه اروپا نیز دارای سامانه مجزا هستند. از آنجایی که کنترل و هدایت این ماهواره ها و فناوری آن در دست معدودی از کشورها به ویژه آمریکا قرار دارد؛ بنابراین دارندگان این ماهواره ها قابلیت تاثیرگذاری فراوانی بر دیگر کشورها دارند و از این رو این مدارها و ماهواره ها به مثابه یک فضای استراتژیک در ساختار ژئوپولیتیک جهان اعمال می نمایند(۱).

امنیت و قدرت ملی یکی از فاکتورهای مهم استراتژیک برای هر کشور است. شاخص های فراوانی برای بالا بردن هریک وجود دارد که یکی از آنها فناوری های فضایی است. پیشرفت در حوزه فناوری فضایی و رسیدن به جایگاه بین المللی در این حوزه از عوامل بازدارنده ای برای یک کشور در مقابل ابرقدرت هایی است که قصد دست اندازی در مسائل آن کشور را دارند. رسیدن به توانمندی در این حوزه استراتژیک شخصیت و چهره ملی هر کشور را در سطح بین المللی افزایش داده و توان اثر گذاری روی تصمیم گیری های جهانی در جنبه سیاسی، اقتصادی، نظامی و... را افزایش می دهد. توانمندی های فضایی برای کشورهای برخوردار از آن، در افزایش و بهبود قدرت ملی بسیار موثر بوده و می تواند در دست یابی به اهداف (خصوصا راهبردی) با سهولت، اطمینان و دقت بیشتری موفق باشند. محاسبه قدرت ملی بر اساس فاکتورهای فضایی دارای چهار متغیر است:

*تعداد ماهواره های کشور در فضا

*تعداد ماهواره های نظامی کشور در فضا

*تعداد ایستگاه های ماهواره ای یا مشارکت در ساخت ایستگاه های ماهواره ای

*تعداد ماهواره های تحقیقاتی-ارتباطی

*داشتن توان موشکی پرتاب ماهواره و سایر ملزومات به فضا(۲).

با تمام این موارد می توان نتیجه گرفت که عقب ماندگی و نداشتن طرح و برنامه ای برای این حوزه پیامدهای منفی و مخرب دفاعی و امنیتی خواهد داشت که برای جلوگیری از آن باید از طرح پژوهشی و مطالعاتی در این زمینه حمایت کرده و بودجه مناسب برای این طرح ها در نظر گرفت.

میزان مالکیت ایران در فضا

سال ۱۳۵۶ مرکز سنجش از راه دور نقاط مداری ۲۶، ۳۴ و ۴۷ درجه شرقی که مشهور به زهره بود به نام ایران در اتحادیه جهانی مخابرات ثبت کرد. در طول این سال ها به دلیل شرایط خاصی که در ایران وجود داشت از انقلاب اسلامی گرفته تا جنگ تحمیلی و تحریم های اعمال شده از سوی کشورهای غربی، باعث شد در زمستان ۱۳۸۷ نقطه زهره ۴۳ درجه شرقی و در سال ۱۳۹۱ نقطه زهره یک ۳۴ درجه شرقی که از بهترین نقاط موجود در مدار زمین بود به دلایل مختلف از قبیل فعال نبودن ماهواره در نقاط فوق و اعمال فشار و نفوذ از سوی قدرت های بزرگ در اتحادیه جهانی از دست رفته و باطل شود. مدار ۲۶ درجه شرقی هم که به نام زهره دو معروف است با بهره گیری از ماهواره عرب ست به طور مشترک با کشور امارات در حال استفاده است(۳).

در سال های گذشته ایران پیشرفت های چشمگیری در این حوزه داشته است که می توان آن را در گزارشی که دکتر منوچهر منطقی

رئیس مرکز ملی فضایی در سومین جلسه رصد، پایش راهبردی سند جامع توسعه هوافضای کشور در سال ۹۶ ارائه کردند دید.

منطقی گفت: مسیر توسعه فناوری فضایی ایران از سال ۸۵ با تدوین برنامه فضایی اول با تاکید بر قابلیت سازی و حضور در فضا آغاز شد. وی به پروژه‌های اجرایی شده در این حوزه اشاره کرده و یادآور شد: ماهواره سینا اولین پروژه فضایی ایران بود که با همکاری مشترک روسیه اجرایی شد و بعد از آن ماهواره مصباح با کشور ایتالیا اجرایی شد. رئیس مرکز ملی فضایی مأموریت این ماهواره را مخابراتی عنوان کرد و ادامه داد: طراحی و پرتاب ماهواره امید از دیگر پروژه‌های اجرایی در این زمینه بود که وزن آن ۲۵ کیلوگرم و در ارتفاع ۲۵۰ کیلومتری قرار گرفت. منطقی، اولین ماهواره سنجشی کشور را با عنوان رصد یادکرد و ادامه داد: این ماهواره دارای قدرت تفکیک تصاویر ۱۵۰ متر است. از این ماهواره تصاویری ارسال شد. دومین ماهواره سنجشی نوید بوده است. رئیس مرکز ملی فضایی ایران با تاکید بر اینکه در اجرای این پروژه‌ها حدود ۲۰۰ فناوری مورد نیاز در این بخش فضایی توسعه داده شدند، افزود: در حوزه ماهواره برها نیز تلاش‌هایی صورت گرفت به گونه‌ای که ماهواره نوید با ماهواره بر سفیر ب-۱ پرتاب شد.

منطقی به بیان وضعیت ایران در حوزه فناوری فضایی در منطقه پرداخت و افزود: به منظور درک بهتر از وضعیت ایران در میان کشورهای منطقه اقدام به ترازبایی در بخش‌های مختلف کردیم. وی اضافه کرد: بر این اساس ایران در زمینه پرتاب و زیر ساخت‌ها رتبه دوم، در علوم اکتشافات رتبه دوم، در بخش سنجش از راه دور پنجم، در حوزه مخابرات رتبه هفتم، در بخش فناوری‌های ماهواره رتبه پنجم و در بخش ناوبری رتبه دوم در منطقه را از آن خود کرده است.

در یکی از اسناد نیروی هوایی ایالات متحده آمریکا با عنوان عملیات در حوزه فضا چنین آمده است: برای کنترل فضای جهان، ما نیازمند آن هستیم که حق دستیابی دیگران به آن را نادیده بگیریم، زیرا ما باید زمینه لازم را جهت جنگ های قرن بیست و یکم فراهم کنیم. (۴)

منابع:

۱. تبیین نقاط استراتژیک در قلمرو ماورای جو؛ حافظ نیا، احمدی پور و لشکری.

۲ و ۳. فناوری فضایی در جمهوری اسلامی ایران و قدرت ملی؛ شربانی و سلطانی.

۴. فضا بعد چهارم قدرت؛ محمد حسن نامی.

خبرنگار: حمید انصاری

انتهای پیام /